

Societat

DEMOGRAFIA I LLENGUA

Andreu Domingo

DEMÒGRAF

“El que defensa Sílvia Orriols és el camí més directe cap a la minorització del català”

LAURA SERRA
BARCELONA

Fa quaranta anys que Andreu Domingo (Saus, Alt Empordà, 1958), sociòleg i professor de la UAB, analitza la demografia catalana des del Centre d'Estudis Demogràfics, del qual és subdirector. En un moment en què les migracions protagonitzen el debat polític a tot el món, li preguntem per les claus de la transformació de la societat catalana, l'impacte en la davallada del català i fenòmens reaccionaris com el d'Aliança Catalana a Ripoll.

Catalunya va viure fa seixanta anys una gran onada migratòria. Entre 1950 i 1980 van arribar al país un milió i mig de ciutadans de la resta de l'Estat. Es pot comparar amb la situació actual?

Les raons per les quals la gent emigra són les mateixes, per millorar la seva vida o de la seva família. I la forma també s'hi assembla, perquè segueixen el cicle econòmic. Al segle XX hi va haver dues grans onades, la de principis de segle fins al Crac del 29 i la que va començar als anys 50 fins a la crisi del petroli del 1973, que aquí va arribar després dels Pactes de la Moncloa, el 1977. El mateix ha passat amb la immigració internacional del segle XXI. La primera onada arriba fins a la recessió del 2007 i la segona comença el 2014, amb un parèntesi per la pandèmia.

En què no és similar?

En què al segle passat venia gent de la resta d'Espanya i tenien els mateixos drets (o manca de drets en el cas de la dictadura), i amb els immigrants internacionals ja no és així. La seva situació, a més, és diversa, perquè la legislació espanyola en discrimina positivament uns [latinoamericans] i no pas els altres. Tampoc és similar en intensitat: les onades són molt curtes però molt

intenses. I en tercer lloc, mentre que les primeres dues onades, sobretot la segona, va coincidir amb un *baby boom*, les dues últimes coincideixen amb un procés d'envelliment, causat per una molt baixa fecunditat i un allargament de l'esperança de vida. Això canvia, sobretot, el pes que té el saldo migratori com a component de creixement de la població. El màxim que van arribar a pesar les migracions en el punt àlgid dels anys 60 va ser un 60%. En canvi, en el punt àlgid de la primera onada del segle XXI era un 90% del creixement. I en la segona onada, el 100%. Tot el creixement que es dona és per la migració.

Això també fa que creixi el pes que té la població migrada respecte al total de la població.

Sí. La població estrangera era del 22,4% el 2023, que és molt; està en la franja alta en comparació amb altres països de la Unió Europea. I si agafes la generació dels mil·lennials [nascuts entre 1986 i 1995] s'enfilen fins al 40% els nascuts a l'estranger. Això ja havia passat, perquè el 1971 el percentatge dels nascuts fora de Catalunya era el 54%. El que és important és que això té efectes en la llengua i en la natalitat.

Esclar, les franges amb més immigrants són les dels 25 als 44 anys, que és l'edat de reproducció.

Des del 2007 fins a l'actualitat, la natalitat de mares estrangeres s'ha mantingut en un rang de 20.000 a 22.000 naixements. El que passa és que en mares autòctones s'ha passat de 64.000 naixements a menys de la meitat, de manera que els naixements de mare estrangera han passat del 18% al 40%. Si ho mirem per famílies, el 40% d'infants de 0 a 4 anys nascuts a Catalunya ja tenen un o tots dos progenitors nascuts a l'estranger. Els polítics diuen que ens haurem de preparar per a la diversitat quan ja som un

país multicultural. Les generacions més joves ja tenen la diversitat com a tret idiosincràtic.

En canvi, hi ha certa sensació de sorpresa o de rebuig davant la ràpida transformació de la societat. ¿No hi estàvem preparats, com a ciutadans?

El volum ha estat descomunal. Amb el primer boom d'aquest segle, Espanya va ser el segon país del món en nombres absoluts d'estrangers, només per darrere dels Estats Units. I el segon boom ha estat superior al primer. L'altra cosa que ha estat fenomenal és la velocitat de tot plegat. La reacció de la gent té a veure amb la velocitat amb què ha canviat el seu món, el barri, el paisatge, i això sí que és una cosa que costa de pair.

Per què ha arribat tanta població?

Per dues raons. Una, per la demanda del mercat laboral, perquè tenim un model productiu de baix valor afegit que crida mà d'obra intensiva per a ocupació no qualificada. L'altra raó ha sigut pel treball domèstic i de cura de persones, que s'ha externalitzat sobretot cap a dones llatinoamericanes, que estan molt mal pagades. Dit d'una altra manera, ha sigut la forma més barata de reproducció de les classes mitjanes de Catalunya i dels joves. Després hi ha altres motius: la crida del mercat immobiliari, la crida del clima per un cert estil de vida, que dona això dels *expats*, els jubilats que s'ho poden permetre... I després hi ha els refugiats.

Els immigrants arriben a una societat més segregada, atomitzada, on l'ascensor social no funciona tan bé, i una societat que ja és més castellanitzada per les onades anteriors. Tot això també impacta en l'acollida i en la llengua.

El problema no són les migracions o la baixa natalitat. El problema de la llengua és que els catalans no do-

minem els aparells de reproducció social.

Per què?

Hi ha unes raons polítiques i unes d'econòmiques de les quals ningú no parla i que són estructurals. El que fem és fer recaure tota la responsabilitat sobre l'individu –en el catalanoparlant, que si no parla català és racista i si el parla, també, o en l'immigrant que no parla català–, i això acabarà malament. El repte que tenim és com ens autoorganitzem per defensar la llengua en un estat que hi està en contra i unes autonomies que l'únic que fan és sensibilització o punició, posar multes, i això no porta a res.

I què haurien de fer?

Molta gent que ara plora pel català i els partits que s'indignen i diuen que s'ha de posar sota control la immigració perquè això és insostenible, són els mateixos que es van dedicar a afeblir i precaritzar sectors tan importants per a la reproducció social com la sanitat o l'escola. Els mateixos que diuen que la immersió lingüística no ha funcionat són els que es van carregar el finançament a l'escola. O en la sanitat, fent mar-

UN FERIT EN UN TIROTEIG A TERRASSA

Segon tiroteig en 24 hores a Catalunya. Un testimoni va alertar divendres a la mitjanit que havien obert foc al carrer Besòs de Terrassa. La víctima, un home, va rebre dos trets a la cama. Està hospitalitzat i fora de perill.

ACCIDENT MORTAL A TORELLÓ

Un noi de 19 anys va morir ahir de matinada en un accident de trànsit a Torelló. El jove anava de copilot en un dels dos cotxes implicats en un xoc frontal. Els dos conductors van quedar ferits molt greus.

FRANCESC MELCION

jar les infermeres catalanes cap a Londres perquè n'arribessin d'altres llocs. La precarització del sector públic s'ha emportat pel camí el prestigi del català.

I parlava de motius econòmics.

Perquè la base del sistema de reproducció social català era la llengua, era la marca antropològica i també l'emblema de la mobilitat social ascendent. Si el sistema econòmic restringeix la mobilitat social ascendent als valors d'un individu competitiu i no a un grup social o una classe, el que estàs fent és dinamitar la importància de la llengua. Si eres migrant, des dels anys 60 tenia un sentit aprendre català, i no tant tu com els seus fills. Ara no hi ha tanta mobilitat, però a més et trobes que l'estat espanyol i els companys de feina castellanoparlants et diuen que no et servirà de res i, a més, et trobes una sèrie de catalanoparlants que et diuen que la culpa és teva.

Per tant, ¿els dos elements que s'han de recuperar per recuperar la llengua són el prestigi i l'ascensor social?

Sí, són fonamentals. Primer, el que

ens hem de creure és que els migrants formen part de Catalunya. És que som un poble d'immigrants: el 73% de la gent que vivim aquí som directament o indirectament producte de la immigració.

Per això és paradoxal el rebuig a la immigració quan tres de cada quatre catalans en són fruit.

Si parlem dels nacionalpopulistes de dretes de Ripoll, el que defensa Sílvia Orriols és el camí més directe i més ràpid cap a la minorització. Primer, perquè a Catalunya les migracions són un factor endogen al sistema demogràfic català des de fa un segle i quart, com a mínim. Quan diuen que volen representar les essències del poble, volen representar una cosa que no existeix. Aquesta tradició que s'inventen que el català és el fill de Guifré el Pilós... això no ha funcionat així, no representa la història demogràfica, ni econòmica, ni política, ni cultural, ni de la identitat catalana. En segon lloc, si no comptes amb els migrants com a futurs catalans, et minoritzes perquè ja estariem en minoria. I a més el que fas és posar-te'ls de cul, impossibilitar que hi hagi cap mena d'intel·lecció entre ells i la cultura ca-

"Ens hem de creure que els migrants formen part de Catalunya"

"El discurs neoliberal ha domesticat la diferència separant-nos en identitats"

talana. Això no és una solució per al futur, és una acceleració de la situació més agònica del català.

¿Creu que hi ha perill de fractura social?

Parlar de la immigració en qualsevol país, no només a Catalunya, és una forma de parlar de qui ets tu, de quina és la teva identitat. I és un projecte de país. No només els grups d'extrema dreta, sinó tota la dreta s'ha abonat ara al discurs que la culpa l'ha tingut el bonisme. Això ho fan per embolicar la troca. L'esquerra sí que ha tingut culpa, però perquè s'ha empassat durant molts anys aquest discurs sobre la diversitat neoliberal, en què era bo que arribessin migrants perquè ens feien més competitiu. I això ho hem viscut a Barcelona i a tot Catalunya, impulsat per les institucions de tots els colors polítics, també l'esquerra.

¿Vostè creu que la llengua, en aquest context, pot recuperar terreny?

Si faig l'esforç de pensar en positiu, que em costa molt, crec que tenim la predisposició dels mateixos migrants, tot i que no hi hagi prou oferta de cursos per a la gent que vol

aprendre català. Hi segueix havent àmbits en què saber català és un avantatge per a un migrant estranger, i per als seus descendents sobretot. Ja sé que sembla molt naïf, però crec que cal lluitar contra la desigualtat, contra la discriminació. El racisme no és que atempti contra la dignitat del migrant, és que posa en perill el nostre futur com a poble.

¿Creu que falta un projecte de país transformador per a tothom?

Sí. Què va fer que s'hi apuntessin tants migrants arribats de la resta d'Espanya als anys 60? Què veiem a *El 47*? El potencial transformador que comença als barris, en les lluites antifranquistes on s'involucren els nouvinguts i els catalans. Hi ha raons per lluitar contra un sistema econòmic que ha fet créixer la desigualtat per a tothom. Ens hi va el futur, ja no d'un petit país, sinó d'Europa, de la humanitat.

El món gira cap a una altra banda, em temo. Què és el que més li preocupa d'aquest món que ve?

L'estratificació social. Crec que s'ha creat una nova subcapa en la classe treballadora marcada per l'origen i pel color de la pell. En aquesta subcapa, a sota de tot hi tens la població africana emigrada. Una altra subcapa que ha aparegut és el lumpen del proletariat autòcton, que són els perdedors de la globalització, el que seria –salvant les distàncies– el que als Estats Units anomenen *white trash*. Crec que hi ha una lepenització, una adopció dels discurs de la involució per part d'una part de la població treballadora, que abans votava l'esquerra, i de les classes polítiques, que estan comprant els mateixos arguments.

Hi ha la idea que s'ha d'abandonar la gent que queda despenjada del sistema.

I la tercera cosa que vull estudiar, i que diu Mark Fischer, és que hi ha un problema amb la consciència de classe. S'ha passat de la consciència de classe a la consciència d'identitat. Això fa que, traduint-ho a Catalunya, encara que promocionin socialment molts dels fills de la immigració dels anys 60 continuen tenint l'orgull de la forma de parlar, la forma de vestir...

I de considerar-se xarnegos.

Entre altres coses. Això és manca de consciència de classe, i ho ha aconseguit també el discurs neoliberal de la superdiversitat. Ha aconseguit fraccionar la diferència, domesticar-la, separant-la en identitats i no en classes. Cadascú som un jaciment de consum, tots estem compartimentats: les dones / llatines / de color, per exemple. Això, a més, crea un clientelisme polític, com veiem als EUA amb el vot llatí, l'afroamericà... tots encapsulats. Aquest discurs neoliberal categoritza la població en identitats i cadascú viu en la seva bombolla, competint l'un amb l'altre per veure qui és més víctima. ■